

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ Г О Т О В /

35-ше (3683) №,
2024 ий 30 август,
кугарня

0+

Лий

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

Шинчымаш түннә уэш вуча

Шинчымаш кече – тиде икымше йынгыр йүк да тургыжланымаш, пеледыш да ош бантик түня, йулаш пурышо тыныслык урок, йолташ ден туныктышо-влак... Школ омса лондемым икымше гана вончышо да парт коклашке икымше гана шичше йочалан 1 сентябрь эн чот вучымо. Тудын ончылыжо илышын у да кумда йыжыгже почылтеш.

Кенеж каникул жапыште пустан шинчыше класс-влак уэш йоча йүк дене шергылтыт. Российын Просвещений министрже С.С.Кравцовын ойжо почеш, кумда Российыште Шинчымаш кечым 18,5 миллион йоча вашлиеш. Тышеч 1,8 миллион удыр-рвезылан пайрем кечын йынгыр йүк икымше гана йонгалтеш. Нине икшыве-шамыч радмышке Антон Григорьеват ушна. Тудо Йошкар-Оласе 31-ше номеран кыдалаш школышто 1-ше «А» классыште шинчымашым погаш тунгалеш. Изи рвезылан ты тунемме төнеж поснак лишыл. Аня акажат тыштак тунгалтыш класслам тунем пытарен, 5-ше классыш вончен. Ынде эстафетым шольжлан пуа. Нуным снимкыште ужыда.

– Ешыште – кок тунемше. Когыныштымат эскерыман, күлеш годым полшыман, ойканашым пуыман. Очыни, садлан чонышто тургыжланымаш уло, – ойла ака-шольын авашт Марина Владимировна. – Вес могоырым, шкем лыпландарем: Антон Аня дене пырля тунемын кушкын: шотлен, возен, лудын мошта. Тек икшывем-шамычын школ илышышт куандарыше, кумылым савырыше лиеш.

Лач тыгак каласыме шуэш моло удыр-рвезыланат. Кенеж мучко вийым поген канымек, шинчымаш түняшке ушанле ошкылым ыштыза. Кажне у кече сенгемашлан поян лийже.

Л.ГРИГОРЬЕВА.
Авторын фотожо.

ПОДПИСКЕ

1 сентябрь гыч 2025 ийын икымше пелийжылан подписке тургым туналеш. «Ямде лий» газетлан возалташ вашкыза! Индекс – П4696. Ак – 489 тенгеат 79 ыр.

Келшымаште – сенымаш

У тунемме ий тўналме деч ончыч Морко районсо Коркатово лицейын «Движение Первых» пўлкажын активистше-влак (снимкыште) чапле сенымаш дене куандареныт. Первичный отделений-влак коклаште эртарыме всероссийский конкурсышто кумшо верым сенген налыныт. Тагасымашке 13422 команде ушнен. 120 тўжем икшыве тўрлў заданийым шуктен. Россий мучко сенгышыш 2000

первичный отделений лектын. Нунын радамыште – Марий Эл гыч 22 команде. Икымше вер дене Волжск олесе 12-шо номеран школ палемдалтын. Коркатово лицейын тунемшыже-влакын сенымашке шумаште наставникышт Л.И.Анисимовалан, А.Ю.Кольцовалан, Е.А.Некрасовалан кугу таум ойлыман.

В.СМИРНОВ ямдылен.
Фотом лицейын архивше гыч налме.

Российысе увер

Самырык-влаклан СМИ ден киностудийын «Волжские встречи-34» тўнямбал фестивалышты Озангыште 5-9 сентябрьыште эртаралтеш, а Чебоксарыште – 12-16 сентябрьыште. Тўрыс увер – волжскиевстречи21.рф сайтыште.

14 ийым теменат? Тугеже «Россия – моя земля!» регион-влак кокласе поэзий конкурсышко ушно. Йодмашым 15 октябрь марте mos-zeml.ru/poeticheskii-konkurs.php ссылке дене колтыман. Эн сай произведений-влакым сборникыш чумырат.

3-14 ияш икшыве-влак «Моя многонациональная семья» йоча сўрет конкурсыш ушнен кертыт. Пашам polyotkina@mail.ru адрес дене электрон почтыш 19 октябрь марте колташ лишеш. Тўрыс увер – tuntuk.ru сайтыште.

Марий Элысе увер

14-15 сентябрьыште Э.Сапаев лўмеш Марий кугыжаныш опер да балет академический театрыште «Танцуй и пой, моя Россия» всероссийский фестивалын регионсо этапше эртаралтеш. Йодмашым 7 сентябрь марте пуыман.

Йошкар-Олаште «И КРАТКАЯ» кинофестиваль таче шке пашажым тўналын да 1 сентябрь марте шуйна. Фестиваль кышкарыште 10 игровой, 7 документальный да 8 анимаций сынан фильм-влакым ончыктат.

22 сентябрьыште Йошкар-Олаште картинг дене «Шўртньў шыже» республикысе тагасымаш шымше гана эртаралтеш. Тушко команде дене да шке гыч ушнаш лишеш. Йодмашым cttclub@mail.ru адрес дене электрон почтыш колтыман.

Самырыкклан сай йўн

20-21 августышто Кузнецк районсо самырык-влакын форумышты эртаралтын (снимкыште). Тушко районсо тўрлў школ гыч ўдыр-рвезе-шамыч ушненыт. Самырык-влаклан туныктым площадке-шамыч пашам быштенит. Тушто видео-фото-влакым сайын тўрлаш, осал койыш деч шекланаш, яра жапым пайдалын эрта-

раш туныктын. Форум мыланем моткоч келшен. У йолташ-влакым муынам, уш-акылем пойдаренам, СВО-што улшо салтак-шамычлан сетым пидаш, кукшо душым бышташ тунемынам. Жап пайдалын да пеш писын эртен.

Анна АНДРЕЕВА.
Кузнецк, Шўдымарий.
Фотом еш архив гыч налме.

1 сентябрь – Шинчымаш кече!

Шинчымаш кечын Марий Эл Республикыште 252 школ шке омажым почеш. Тушто 86 тўжем 500 йоча парт коклашке шинчеш. Тышечын 8021 ўдыр-рвезылан икымше гана йынгыр йўк йонгалтеш. Роспотребнадзорын Марий Элысе управленийжын увертарымыж почеш, 218 тунемме тўнежыште йоча-шамыч ик смене дене тунемаш тўналыт, а 34 школышто – кок смене дене. Тений Йошкар-Олаште 1100 веран 32-шо номеран у школым почыт. Медведево районысо Руэм кыдалаш школ пелен зданийым ешарен чонгат. Тушто 725 йоча тунемын кертеш.

Тунеммаште – вашталтыш

У тунемме ийыште россияйсе школлашке икмынар вашталтыш пурталтеш.

- Тунемше-влак урок жапыште телефон да ушан шагат дене пайдаланен огыт керт. Переменыште, илышлан да тазалыклан лўдыкшў улмо годым кучылташ лиеш.

- Патриотизм воспитанийлан кугу тўткыш ойыралтеш. «Основы безопасности жизнедеятельности» дисциплине «Основы безопасности и защиты Родины» маналташ тўналеш. Йоча-влакым икымше медицине польшым пуаш, тўрлў лўдыкшў лийме годым шкем моштен кучаш туныктат.

- «Об образовании» законыш туныктышо-влакым аралыме да аклыме шотышто у пункт ешаралтын.

- У тунемме ийыште школ формылан кугыжаныш стандартым пуртен кертыт.

- Тўналтыш да тўн класслаште тунемше-влаклан труд урок (технологий огыл) лиеш. Икшыве-шамычым ургаш, пўкеным ышташ да моло сомыллан туныктат.

- Обществознаний предметым 9-11-ше класслаште шинчымашым погышо ўдыр-рвезе-влак

тунемаш тўналыт. 6-8-ше класслаште тунемме программе гыч ты предмет корандалтеш.

- Историй уроклан шагатым ешарат. 5-8-ше класслаште арняште кум шагат лиеш, а 9-ше классыште – кок шагат. «История нашего края» модульым 5-7-ше класслаште тунемше-влаклан пуртат.

- Физкультур урокышто спортын у видше-влак дене палдарат: биатлон, гольф, чирлидинг, роллер-спорт, канатым шупшмаш.

- 5-11-ше класслаште тунемше-шамыч урок деч ўрдыжтў «Семьеведение» у предметым лончылаш тўналыт.

- 2024 ий 1 сентябрьлан географий дене уэмдыме учебникым да контур картым ямдылен шуктышаш улыт. Тушко Россияын у регионжо-влакым ешарат.

- Литератур дене ешартыш лудшаш книга-влак радамышке Кир Булычўвын да Джон Рональд Руэл Толкинын фантастикыштым пуртеныт.

- Йот йылме дене ВПР ок лий. Но тунемше-влакын шинчымашыштым ОГЭ да ЕГЭ-ште тергат.

А.ГРИГОРЬЕВА ямдылен.

Саламлена!

Марий Эл Республикым Вуйлатыше Ю.В.Зайцевын Указше почеш кок педагог «Марий Элын калык туныктышыжо» чаплўм дене палемдалтын. Тиде 1-ше номеран Морко кыдалаш школышто кугыжаныш марий йылмым туныктышо София Васильевна Никитина ден Юрино районысо Марьино кыдалаш школышто химий ден биологийым туныктышо Валентина Владимировна Дружинина.

Вучем

У тунемме ий тўналмым вучем. Кум тылзе жапыште туныктышо, йолташем-влак деч посна йокрокланенам. Адакшым 7-ше классыште тунемаш тўналам. Школ илыш весела да онгай. Тўрлў мероприятия эртаралтеш. Кумыл улогын, тўрлў велым шкем шуарен, кўкшў сенымашке шуаш лиеш. Туныктышо-шамыч полшаш эре ямде улыт.

Алина СУБОТИНА.
2-шо номеран Морко школ.

«Визытаным» веле налам

Мый (снимкыште) тений икымше классыш тунемаш каем. Школлан чылажат ямде: формо, туфльо, физкультурлан костюм, канцтовар да молат. Чылажат у, мотор, но сумка поснак келша. Тудо канде тўсан, мераным сўретлыме. А эше ўрдыжтыжў пушкыдо изи маска кеча. 1 сентябрьым вучен шуктыдеак, каже кечын сумкам тупышкем сакалтен, пўрт мучко коштам. Ёнде тыгай мотор сумка дене

эре «визытаным» веле кондыман» манын, ачам-авам, ковам, акам ойлат. Шинчымаш кечым чот вучем, вет мыланем чылажат у да онгай. Туныктышо дене палыме лийнем, у йолташ-влакым муаш шонем. Сайын тунемаш тыршаш тўналам, «визытаным» веле налам.

Мария МАМАЕВА.
Йошкар-Оласе 23-шо номеран школ.
Фотом еш архив гыч налме.

Саламлем

Шочмо верем, Морко кундем,
Таче – шүмбел пайремет.
Шүдö ийым эртенат,
Курым дене ошкылат.

Моктеммурем тек шергылтеш,
Ты шочмо вер ден кугешнен.
Пелед, тўзлане курымеш,
Йöратыме мотор кундем.

Тылат мый таче тыланем
Эреак моторешт шогаш.
Пашаче калык ден пырля
Лектышан корно ден(е) тошкаш.
Лиана БУТЕНИНА.
Энерсола школ.

Шочмо вер

Акла калык шочмо велым,
Кугешнен ончем мыят.
Эн сöрале сото лукшым
Йывыртен тергем алят.

Пүртүсет моткочак эпле,
Памашет эм гай вүдан,
Нурыштет шурнет пеш чапле,
Олыкеште мүй таман.

А чодырат тунаре келге,
Мардеж шулдыреш лонгеш.
Тудын нöргö парчалажым
Ондал колтымет шуэш.

Саскамат погаш логалын
Ялт улненак пытымеш.
Кенеж эрденак кынелын
Тамлышым мый шер теммеш.

Талантан тыйын калыкет,
Пешак чесле пайремет.
Кумыл поро шижалтеш –
Лүмет күшнö курымеш.

Түрлö пагыт ялт йомак –
Ончалмет шуэш, товат.
Кугешнет тьят кернак,
Муралтен колтет йыштак!
Таня ТИМОФЕЕВА.
2-шо номеран Морко школ.

*Чодыра да пасу, ужар олык,
Канде вүд ден темалтше энер,
Лекше кече эрден – чевер солык,
Тиде Морко, мыйынат шочмо вер.*
Олык Ипай.

Пайремет дене, шочмо кундем!

28 августышто Морко район
100 йаш лүмгечыжым палемден.

Тушто түрлö национальностян
калык келшен, икте-васылан пол-
шен, умылен ила. Йоча-влаклан 20
школ пашам ышта. 1 сентябрьыште
260 ўдыр-рвезе икымше гана парт
коклашке шинчеш. 5 йочасадыш да
школ-влак пеленысе 15 дошколь-
ный группыш 943 ньога коштеш.
Самырык ик у туныктышо 6-шо

номеран Морко школышто пашам
ышташ тўналеш.

Морко районысо түрлö шко-
лышто тунемше-влак «Ямде лий»
марла йоча газет дене пентгыде
кылым кучат. Кажне школ газетлан
подпискым ыштен: 400 утла экзем-
плярим налыт.

Йоча-шамычын шочмо кунде-
мышт нерген возымо пашаштым
лудаш темлена.

Толза унала!

Шочмо кундемна чодыралан
поян. Чўкша курык Марий кун-
демын эн күкшö вержылан шот-
лалтеш. Ялна деч тораште огыл
Карман курык верланен. Тушко
чўккыдын коштына. Курык тура:
кўзаш куштылго огыл. Курык ву-
йышто лиймеке, чоным куан ку-
мыл авалта. Морко районын сыл-
не верлажым йырым-йыр ончаш
лиеш. Толза теат унала.

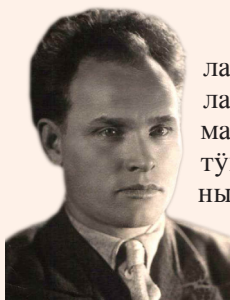
Регина ЕГОРОВА.
Коркатово лицей.

Кугешнем

Шочынам тыгай кундемеш,
Могайжым от му картыштат.
Чодыра, Ировка, Кушна олык
Огыт лек ушем гыч нигуштат.
А тыште калыкше могае?
Пашалан чулым, мураш-кушташ.
Арамлан огыл «Кушна мланде»
Чапландара мемнам тораш.
Мыят, ты лукын изи ўдыр,
Кушна кундем ден кугешнем.
Ала лиям Москосо «шўдыр»,
Но шочмо верым йöратем.

Марина БИРЮКОВА.
Шордўр школ.

Уста күслезе

Морко ра-
йонным арам-
лан огыл «та-
лант памаш»
маныт. Ятыр ен
тўвырам, сыл-
нымутым, сы-
мыктышым
в и я н д ы -
м а ш т е
т ы р ш е н ,

да кызытат ты сомылым ышты-
ше-шамыч улыт. Мутлан, уста
кўслезе П.С.Тойдемарым на-
лаш. Тудо марий семым, мурым
моло калыклан палдарымаште
ятыр ий пашам ыштен. Тыглай
кресаньык ешеш шочын-кушшо
рвезе кумдан палыме еныш са-
вырнен, Марий АССР-ын калык
артистше лўмым сулен налын.
Тыгай ен-влак дене ме, самырык
тукум, кугешнена.

Анна ИВАНОВА.
Коркатово лицей.

Чавайным шарнен...

Кö ок пале Сергей Чавайным,
Чолга да поян мутмастарым,
Марий калыкым пагалышым,
Сылнымутнажым пойдарышым?

Эрыкан калыкнам переген.
Курымаш тыныс пагыт нерген,
Пиалан шочмо мландым терген,
Мут поянлыкшым тудо серен.

«Элнетет» куанен лудына,
Сценыштат чот устан модына,
Школыштат илышет шерына,
Мурынам лач тылат темлена.

Эрлашке арун, чын ошкылаш
Кўлеш вет тыршенак тунемаш.
Поэтын ямле ой-аршашыш
Йолгорным чот пентгыдын тошкаш.

Маша МИХАЙЛОВА.
2-шо номеран Морко школ.

Еш йўлам аралат

Кушкын толшо тукумым шочмо йылме деке шўман-дымаш, йўла да тўвыра дене палымым ыштымаш чонышто кугешныме кумылым луктыт. У Торъял посёлкышто эртаралтше «Творцы и хранители» регион-влак кокласе фестивальште ойыртемалтше вургемым чийыше-шамычым ужымат, умылышым: Марий Эл гыч огытыл. Лишемьн, шомакым вашталтымек, Чебоксар гыч улмыштым пален налым.

«Камал» еш фольклор ансамбль (снимкыште) 2011 ийыште Д.Н.Кудряшован тыршымыжлан көра шочын. Дина Николаевна лишыл еңже-влакым поген да ансамблым чумыраш темлен. Нигө тореш лийын огыл. Изижге-кугужге муро ден куштымашлам тунемаш тўнгалыныт. Репертуарышт калык муро ден куштымашлан поян. Кидышкышт тўрлө семўзгарым налын шокталтен колтымашт дене кажнын чонжым савырат. Вургемым участник-шамыч шкештак тўрлат, вуйчием ден сўрастарышламат шке кид дене ыштат. Тыгодым тушко кугу вашталтышым огыт пурто: ожнысым аралаш тыршат.

«Камал» еш ансамблым чўчкыдын мероприятийлаш ўжит. Усталыкыштым тўрлө конкурс ден фестивальште тергат. Чуваш Республик деч посна Самара кундемыште, Коми, Марий Эл республиклаште лияшышт пиал шыргыжалын. Кеч-кушко каят гынат, сенгымаш дене пўртылыт.

Кызыт ты ансамблым Д.Н.Кудряшован ўдыржө А.В.Николаева вуйлата. Тушко 2 гыч 70 ияш марте 24 участник коштеш. Икшыве ден уныка-шамыч ача-аваштын, коча-коваштын полшымышт дене еш йўлам, тўвырам пален налыт, ончыкыжым чыла тидым аралаш тўнгалыт.

В.МАМАЕВА.

Авторын фотожо.

Диана Лампеева – поро кумылан, чолга ўдыр.

Тений тудо Виче кундем Пыжаныю район Пыжаныю школышто индешыше

классым тунем пытарен (снимкыште).

Изинек мураш, кушташ йўрата. Вич

ияшак «Шийонгыр», «Изи пеледыш» йоча

куштышо коллективлаш ушнен.

Усталыкышым Марий тўвыра областной рўд

ерын эртарыме тўрлө мероприятийыштыже кумылын ончыкта.

З.ТИМОФЕЕВА.

Фотом еш архив гыч налме.

Онай вашлиймаш

Татарстан Республик Кукмарий район Сэнер ялыште самырык-влакын республикысе слётгышт (снимкыште) тений икымше гана эртаралтын. Мыланемат тушто лияш пиал шыргыжалын. Чыла мероприятийым онайын да сайын келыштарыме лийын. Жапым веселан да пайдалын эртараш йөн пуалтын. Тыгай слётгышко мый икымше гана логалынам. Сандене чылажат моткоч келшен. Мастер-класс поро шарнымашым коден. Уста журналист да мурызо Володя Матвеевын эртарыме урокыштыжо шуко ум пален налынам. Тудо шкеж дене палдарен, журналистикке нерген каласкален. Весканат тыгай мероприятийыш ушнаш кумыл уло.

Ксения КУНАКБАЕВА.

Татарстан, Кукмарий, Уял. Фотом еш архив гыч налме.

Палаш оңай

- ◀ Пий 500 000 пушым ойырен кертеш.
- ◀ 250 мутым да ончыктымым умыла.
- ◀ Пинегын 28 пүйжө уло, а кугу пийын – 42.
- ◀ Пий ондалмым ок йорате.

Кажне йочан йоратыме ныл йолан йолташыже уло. Мыйын гын – Тучик лүман пырысем (снимкыште). Тудо мемнан ешышке кок ий ончык логалын. Сарайышке ала-кө конден кудалтен. Ачам дене пырля чывым пукшаш мийымеке, мый декем кудалын лектын. Мый вигак мөнгышкө нангаенам. Сур тусан улмыжлан Тучик лүмым пуэнам. Шукерте огыл ме тудын дене «Йоратыме яныкем» районысо конкурсышко миен коштынна. Пеш келшен. Тучикемат куанен. Йоратыза да чаманыза суртвольыкым да яныкым. Нунат чонан улыт да куанен моштат.

Регина ГРИГОРЬЕВА.
2-шо номеран Морко школ.
Фотом еш архив гыч налме.

Синквейн

Пинеге
Изи, мотор, модаш йоратыше.
Кочкеш, ырла, шинча.
Школ гыч толмым вучышо.
Сай йолташ.

Елена ИШМАНОВА.
Татарстан, Агрыз, Кадрек.

Ик кўмыж гыч

Редакцийышке У Торъял район гыч Катя Е. деч йодыш пурен: «Мемнан Маркиз пырысна ден Марсик пийна улыт. Нуно келшен илат. Марсик пеш поро. Пуымо кочкышым кочкын ок пытаре. Тидым пырысна шекланен шукта да пийын пыжашышыкыже тутло сийым авызлаш пура. Маркиз Марсикын кўмыжшиö гыч кочкеш гын, огеш черлане? Моткоч тургыжланем».

Тиде йодышлан вашмутым Марий Эл Республикын вольык, янык чер ваштареш кучедалме шотышто станцийжын начальникше В.Г.Данилов (снимкыште) пуа:

– Мутат уке, ылыме верым чўчкыдын эрыктыман, кўмыжым эре мушман. Шуришо да сөсан деч кум тылзылан ик гана эмым йўктыман. Ветеринарын темлыме прививкым жапыштыже ыштыктыман. Маркиз тыге тунемын гын, тудлан чаракым ышташ йөсө. Нине ой-канаш-влакым шотыш налаш гын, пырыс пий вашакым кочкын кертеш, ок черлане.

– Владимир Геннадьевич, ныл йолан йолташ-влак пагар, шолора дене кылдалтше чершамыч дене чўчкыдын черланат?

– Кочкыш сай качестван, лўдыкшыдымө лиеш гын, чер

шагал годым вашлиялтеш. Ййготым шотыш налын пукшыман. Кунар самырыкрак улыт, тунар чўчкыдынрак черланат. Йоча-влак пий ден пырысым модышлан шотлат. Йолташым суртыш кондена гын, тудын ылышыжлан да тазалыкшылан мутым кучыман.

– Пий ден пырысым мо дене сийлыман?

– Рушла каласаш гын, нуно хищник улыт. Шылым кочкаш йоратат. Тыгак колым, шорым пукшыман. Шўраш денат сийлыман. Локтылатише кочкышым темлаш ок лий.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.
Фотом станцийын архивше гыч налме.

Ужар шудым йората

Коча-ковам Морко район Ердүр ялыште илат. Нуно ятыр вольыкым, сурткайыкым ашнат. Нимогай зоопаркыш кошташ ок күл: Капитан пырыс йол йымалнак пөрдеш, Линда лүман алабай пий эре пырля моднеже, эше комбо, чыве, күрка... Ик ий ончыч кочам

ден ковам презым налыныт. Тудо йошкар тусан, вуйыштыжо, кок тўкө коклаште, шўм форман ош пале уло. Саша шўжарем дене презым Милка манын лүмденна. Кочамлан Милкам пукшаш да йўкташ полшем: шудым солен кондена, вес кочкышымат пуэна. Милка кочмо жапым сайын пала: изишак вараш кодат гын, шкеж нерген шижтарен, «Му-у-у» манын шуйдара. Вўтасе окна гыч вуйжым луктын, йыр мо ышталтым эскера. Тыгай годым Милкам миен ниялтем, ужар шудым пуэм (снимкыште). А тудо пуйто тидымак вуча.

Арина АЛЕКСАНДРОВА.
Йошкар-Оласе 19-ше номеран школ.
Фотом еш архив гыч налме.

Шем теныз воктене

Тений мый Шем теныз воктене икымше гана лийынам. Тудо мыйым кугытшо да моторлыкшо дене öрыктарен. Ме теныз воктене кок арня иленна. Тензызын йүкланымыжым йүдшö-кечыже колынна. Кажне кечын йүштылынна, түрлö сылне верым ончен коштынна. «Ласточкино гнездо» замок келшен. Тудо теныз үмбалне, кечалтше курык түрыштö, верланен. Воктеныже ошкылмо годым лүдыкшын, чонлан копыж-ж-ж чучын. Пуйто волен возеш, шо-

нет. Воронцовский, Ливадийский полат-шамычым икымше гана ужнынам (снимкыште). Волгоград, Краснодар, Ялта, Крым да моло олам куанен онченам. Ай-Петри курык кумылем эн чот савырен. Йомакысе гай чучын: күкшö, мотор да öрыктарыше. Российын сылне верлажым весканат ужаш кумыл уло.

Елизавета ВЕТКИНА.
Йошкар-Оласе 31-ше номеран школ.
Фотом еш архив гыч налме.

Историйым шергалына

3 сентябрь
Российыште
Воин чап
кече семын
палемдалтеш.

1945 ийыште ты кечын Японийын сенгалтмышк нерген актеш кидпалым пыште-ныт. Тыге Кокымшо тўнямбал сар мучашлалтын.

Мастар кид Книгалан - пöлек

Йоча-влак, икмыняр кече гыч уэш парт коклашке шинчыда. Книга эн лишыл йолташда лиш манын шонена. А тудым угыч да угыч кидышкыда кучымыда шужо манын, шке гыч закладкым ыштен ончыза. Тидлан кўлыт: мороженный панга, чия, пушкыдо куэм, клей.

Пангам келшыше чия дене чиялытыза. Куэм (але кагаз) гыч янылыкын чурийжым пўчкын лукса да пангашке клеитлыза. Шинчам, öрышым да моло ужашым фломастер але маркер дене сўретлыза. Тыге түрлö янлыккан закладкым ыштен кертыда.

Шыже

Толын шуын поян шыже, Оралген йырваш пўртүс. Йоча-шамыч погыналын Вашкат школыш тунемаш, У наукам лончылаш.

Полина АЛЕКСЕЕВА.
Морко, Коркатово.

МАРИЙ ЭП РЕСПУБЛИКЫН ТҮВЫРА, ПЕЧАТЬ ДА КАЛЫК-ВЛАКЫН ШОТЫШТО МИНИСТЕРСТЫЖЕ

М. Шкетан пийеш
Марий кутыжыныш драме театр

Марийский национальный театр
драмы им. М. Шкетана

ИДЫМ СЕНТЯБРЬ

ПРЕМЬЕР 106-шо театр тургымым почмаш А. Арзойн

5 из 18:00 **МИКУЛАН – ПРЕЗЕ, ЯКУЛАН – ҮДЫР** Комедий /Николаю – телёнок, Якову – невеста

7 шм 16:00 **ТОРЕШВАТЕ** /Укрощение строптивой Музыкальный комедий

19 чт 18:00 **ОСКАР И РОЗОВАЯ ДАМА** Письма Богу **НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ**

ПРЕМЬЕР **20 кг 18:00** **УШ ЙОММЕШ ЙÖРАТЫМАШ** Комедий /Любовь до потери памяти

ПРЕМЬЕР **21 шм 16:00** **МИКУЛАН – ПРЕЗЕ, ЯКУЛАН – ҮДЫР** Комедий /Николаю – телёнок, Якову – невеста

28 шм 16:00 **ЮГОРНО** Эпос

29 рш 16:00 **КЕНЕЖ ЙÖД** /Летняя ночь Музыкальный комедий

ТЕАТРЫН АДМИНИСТРАЦИЯНЫН РАЙОННЫЙ КАССА
Билеттин налаш 8(8362)78-13-78 ШКЕТАНКА

СЕКЦИАЛТИ ИДИТ СЕРБИЯНЫН КУРГУЗЕВИН НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

Чолга «Шүдыр»

«Шүдыр» сводный отрядыш ушнышо үдыр-рвезе-влак кенегжын пытартыш кечылаштыжат экскурсий дене кошташ жапым ойырена. Тиде гана Тошто Йүледүр ялысе Чапайка плотинашке корным кучышна. Тушко велосипед дене кудална. Йырым-йырысе пўртүсым кугешнен эскерышна. Чодыраште ошпонгым погышна, кумыжвуянгишкым ужна. Пўртүсыштö, вүд воктене шкем чын кучымо нерген правил-влакым ушештарышна. А яндар южышто кечывал кочкышыжо могай тамле улмаш! Шер теммеш модна, куржтална. Мөнгышкö ярныше, но моткоч куаныше пöртылна.

Даниил МУХИН.
Кужэнгер, Йүледүр.

0+

Ямде лий

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскерыме шотышто федеральный службыв Юл кундем федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме. Номер – ПИ № ТУ52-01404, 2023 ий 22 сентябрьыште пумыо.

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Директор – **Е.И. КУЗНЕЦОВ.**
Тўн редактор – **А.Н. ГРИГОРЬЕВА.**

Индекс П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:
Марий Эл Республикысе Тўвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ, 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькыше урем, 20-шо пöрт. Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112. Печатьыш пумыо жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт түрлö лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

https://vk.com/yamde_lii
<https://t.me/yamdelii>
yamde_lii@mail.ru
yamdelii@mediamari.ru (автор-влаклан)
Сайтын адресше: ямделий.рф

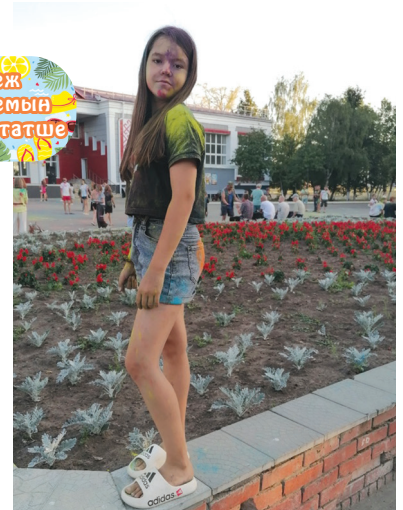

Ксюша, Максим НИКОНОВЫТ,
Тимофей НИКИФОРОВ.
Йошкар-Ола.

Конкурс

Анна ВАСИЛЬЕВА.
Морко, Элнеттүр.

Диана МАЛИЧЕНКО.
У Торъял, Немда.

Кенже
кавышмын
ик оңай татше

Шотлыза.

1 2 3 4 5

$1 + 2 =$ _____
 $3 + 4 =$ _____
 $1 + 2 + 3 =$ _____
 $4 + 1 + 2 =$ _____
 $1 + 2 + 3 + 4 =$ _____

«С» буква дене

Сүрет

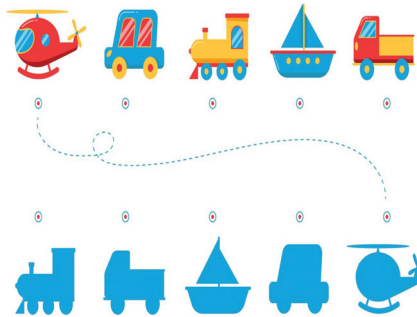
Саша савареш сиренным сүретлен. Сүретше сөрале, сылне. Сима Сашалан сиренным сүретлымыжлан сырен. Саша сүретшым Сималан сүретлен. Саша садвечыш соптыртатен. Симам сөрвален. Сима садикте сөрасен. Сирень сымыстарен.
Виктория ДЕРЖАВИНА.
 Морко, Волаксола.

Уш-акылетым терге!

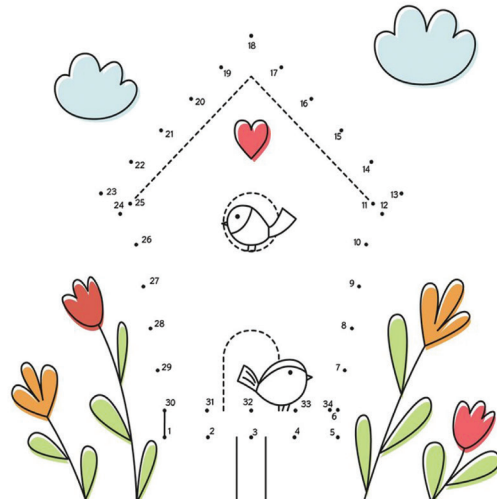
Мультфильм-влак почеш тест

- «Ныл эрган да ик ўдыран» меран мешакыште мом нумалын кая?
 А) Пўкшым.
 Б) Олмам.
 В) Понгым.
 Г) Ковыштам.
- Милиционер Стёпа чўчў могай танасымаште сенгышыш лектеш?
 А) Фигурный мунчалты-маште.
 Б) Коньки дене коштмаште.
 В) Баскетболла модмаште.
 Г) Ече дене.
- «Двенадцать месяцев» мультфильмыште Апрель ўдырлан мом пўлеклен?
 А) Юзо пеледышым.
 Б) Юзо шергашым.
 В) Шокшо пижергым.
 Г) Юзо оксам.

Модыш-влакым келшыше ўмылышт дене ушыза.

Сүретлан келшыше ужашлам кычалза.

Пурла вельсе сүретым ончен, шола могырышто цифр-влакым ушыза да чиялытыз.

